

Primer capítol de 'Carles I sense censura'

Autor: Jordi Bilbeny
Data de publicació: 27-04-2020

Ja ha sortit editat 'Carles I sense censura', el nou llibre d'En Jordi Bilbeny. L'Institut Nova Història us n'ofereix el primer capítol per si us desvetllava l'interès per llegir-lo sencer.

1

Les Corts de Montsó del 1528 substituïdes per unes inexistents Corts de Toledo

És de tots nosaltres sabut i comprovat que la majoria dels textos i documents històrics que exposaven la relació de Catalunya amb la descoberta i conquesta d'Amèrica han estat alterats o esborrats. S'han esborrat i refet els textos i s'han esborrat i refet els noms i la personalitat dels conqueridors. A més a més, i en aquest mateix sentit, com que les arribades de l'or americà a Catalunya i la seva utilització per rescabalar les despeses de les institucions catalanes contretes amb l'Emperador Carles denunciaven també obertament la implicació directa d'aquest país amb la conquesta i colonització del Nou Món, sovint trobem que els relats dels cronistes amaguen aquesta realitat nacional o la substitueixen per la castellana.

Així, el Pare Cases, que narra amb una escrupolositat i un detall extraordinaris tots els fets d'En Cortès, ni tan sols esmenta la visita que aquest va fer a l'Emperador, primer a Montsó i després a Barcelona, entre els anys 1528 i 29, per bé que la seva Història de les Índies s'acabi al 1561, com ell mateix expressa, a més a més, al final del llibre[1]. La rebuda imperial és silenciada també a la minuciosa i completíssima Historia de la Conquesta de Méjico, de l'Antonio de Solís[2] i a la biografia d'En Juan Antonio de Vera, Epitome de la Vida, y Hechos del Invicto Emperador Carlos V[3]. Tampoc l'Alfons de Santacreu no ens diu que En Cortès arribés a Montsó, tot i que ens especifica que, a l'any 1528, «vingué a besar les mans de l'Emperador, amb molts grans fastos, on fou de tothom molt admirat i en molta estima tingut»[4]. Altrament, segons En Bernal Díaz del Castillo, a l'any 1528 En Cortès va arribar a «la cort, que en aquella saó era a Toledo»[5], on va ser rebut solemnement per l'Emperador i li va fer relació de les seves gestes[6]. Al llarg de tot el capítol, el cronista parla sempre de «Castella» i de «Toledo» i escriu emfàticament que «vull portar a la memòria

altres coses que a En Cortès li esdevingueren a Castella al temps que hi romangué la cort»[7].

Doncs bé: tal com ha indicat En Demetrio Ramos, «aquest esdeveniment no es produí a la ciutat del Tajo, on no hi havia la Cort»[8], sinó que En Cortès «hagué d'arribar fins a Montsó –on se celebraven les Corts aragoneses– per poder-se presentar davant del Rei»[9], que llavors s'estava en aquesta ciutat amb el secretari imperial i el President del Reial Consell d'Índies[10], «amb tots els membres que llavors l'integraven»[11]. La relliscada és tan colossal, que En Ramos denuncia al moment que «l'audiència concedida per l'Emperador a En Cortès», En Bernal Díaz «per error [la] situa a Toledo»[12]. I insisteix a demanar-se si «confon En Bernal el pas per Toledo d'En Cortès amb la seva arribada a la cort?»[13], per tot seguit respondre categòric que «és el que creiem»[14]. I, vist amb claredat aquest embull, rubrica convençut que el cronista, «quan anuncia el seu desig de relatar tot el que ha succeït, com a cosa digna de destacar-hi, ho fa de manera que sembla encaixar esdeveniments autèntics, però en un marc cronològic suposat per ell»[15]. I tant: els fets són reals, però el marc cronològic i, sobretot, geogràfic, s'ha literaturitzat. O, més ben dit: s'ha falsejat del tot. I s'han reubicat les Corts Generals de Montsó, sense cap mena d'escrúpol, a Toledo. Per això En Ramos subscriu que el relat està ple d'errors, «a part d'aquesta confusió, de suposar que a Toledo hi havia la Cort»[16].

Si hi va haver, doncs, una confusió del cronista en relatar el pas d'En Cortès per una ciutat com Toledo camí de la Cort, per fer-la passar per la Cort mateixa, això ha d'obeir a unes raons de pes, perquè una Cort no s'improvisa, ni s'imagina. O és o no és. I, per tant, o hi és o no hi és. I En Cortès, o hi era o no. No podia, de cap de les maneres, confondre una ciutat qualsevol amb una ciutat amb l'Emperador, l'Audiència, el Consell reial, la resta de consells, els juristes i assessors, els eclesiàstics, els militars i els nobles, entre els quals hi havia també els parents del rei i, sovint, les mullers d'alguns concurrents principals, amb tot el tragí que una organització semblant comportava. Si hi ha confusió, doncs, és que hi ha un retoc. És que els censors ho han enterbolit premeditadament.

En Sandoval escriu també que «en aquest any de 1528, a les seves acaballes, essent l'Emperador a Toledo, vingué a aquesta ciutat el famós i digne de perpetu nom Ferran Cortès, després d'haver conquerit la Nova Espanya i d'altres moltes províncies, majors que Europa»[17]. I signantment fa En López de Gomara, que ens reporta que En Cortès «arribà a Espanya a final de l'any mil cinc-cents vint-i-vuit, essent la cort a Toledo. Inflà tot el regne del seu nom i arribada i tothom el volia veure»[18]. Però les Corts de Toledo, com assegura En José Ignacio Fortea, van ser al 1525 i «s'iniciaren el 1r de juny i el darrer acord enregistrat a les minutes de les sessions es produí al 26 d'agost d'aquest [mateix] any»[19].

Tenim una dada principal, on ens convé agafar-nos: En Cortès arribà a Espanya, i d'aquí es va dirigir cap a la ciutat on hi havia la Cort. Sobre aquest punt bicèfal del relat –l'arribada i la direcció–, tothom hi està d'acord. En Bernal Díaz narra que el conqueridor mexicà «anà a desembarcar prop de la vila de Palos, al costat de nostra senyora de la Rábida»[20]. I és prou diligent a especificar, que, des que van sortir de Veracruz, «en quaranta dies arribà a Castella, sense parar a l'Havana ni a cap altra illa»[21]. El context, doncs, es totalment castellà. Arriba a Castella, desembarca prop de Palos i es dirigeix a la Cort de Toledo. Però ara ja hem vist que la Cort no era a Toledo ni a Castella. I si no era aquí, ¿hi ha cap traça que ens permeti conjecturar que l'arribada potser també ha estat deslocalitzada?

En aquest sentit és molt significativa l'asseveració que fa En Bernal, quan ens relata que, després de desembarcar, «tot seguit En Cortès envià un correu a sa majestat i al cardenal de Sigüença» i a d'altres cavallers «i els féu saber com havia arribat a aquell port», de la qual cosa, «quan aquelles cartes arribaren davant sa majestat, rebé alegria de la vinguda d'En Cortès»[22]. Que En Cortès escrigui al «cardenal de Sigüença» perquè li faci de mitjancer davant de l'Emperador és un punt determinant del relat, car ens presenta aquest eclesiàstic com una figura clau en l'organigrama curial, llevat que també ens el mostri alhora com una peça rellevant i cabdal del poder polític, del qual En Cortès en cerca l'empara. I, fins i tot, m'atreveixo a dir que es podria tractar d'una màxima autoritat d'un regne hispànic, cosa que donaria sentit al fet que En Cortès l'escrigui a ell i no a un altre i que ho faci primer que a ningú. Qui era, doncs, aquest «cardenal de Sigüença»? La capçalera del capítol diu amb totes les lletres que es tracta d'En «García de Loaysa, que era president d'Índies i després fou arquebisbe de Sevilla»[23]. Però en el moment d'esdevenir-se els fets no era encara ni cardenal –ho seria al 1530 [24]– ni bisbe de Sigüença, càrrec que va obtenir al 1532 [25]. I el que és més important: quan apareix el seu nom en documentació oficial, no se'l referencia pas com a «cardenal de Sigüença», sinó que sempre se l'esmenta com a «obispo de Osma», tant al 1526 [26], al 1529 [27] i al 1530 [28]. I quan En Gómara narra l'arribada d'En Cortès a Espanya, i es posa en contacte amb En Loaysa, no relata tampoc que fos ni bisbe ni cardenal de Sigüença, ans tan sols comenta que era «confessor de l'Emperador i president d'Índies» [29]. Cosa prou simptomàtica. Tot plegat fa que pugui posar en dubte l'afirmació d'En Bernal, sempre tan fidel a dir les coses com són, i obrir la porta a la hipòtesi que, tal vegada, el nom d'aquest personatge determinant –com ha passat en tot el tema americà i, en general, en tot el tema imprès–, hagi estat retocat. De fet, els dos únics cardenals de què tinc coneixement que estiguessin connectats amb Sigüença, a final del segle XV i a començament del XVI, són el Cardenal Pedro Gonzalez de Mendoza, que va ser bisbe de Sigüença des del 1467 fins al 1495, en què va morir[30], i En Bernardino López de Carvajal, nomenat cardenal al 1493 i bisbe de Sigüença des del 1495 [31]. Ara bé, com que En Mendoza,

com ja he indicat, va traspasar al 1495 i En Carvajal es va morir al 1523 [32], cap dels dos no va poder ser mai aquest intercessor d'En Cortès davant el Cèsar, atès que els fets passen, segons En Bernal, al desembre del 1527 o, a tot estirar, al gener del 1528 [33]. Llavors, o bé no es tractava del Cardenal de Sigüença o bé, com que ja hem vist que els títols de cardenal i bisbe de Sigüença anaven aparellats i cenyits a una mateixa persona, ¿potser es podia haver tractat, més que del «cardenal», del «bisbe» de Sigüença?

A les darreries del 1527, en què torna En Cortès, el bisbe de Sigüença era En Frederic (o Fadric) de Portugal, i ho era des del 1512 [34]. Aquest, doncs, és qui té més números que ningú per haver estat l'esmentat «cardenal de Sigüença». Però, per què En Cortès voldria la protecció d'un eclesiàstic quan el seu projecte i els temes que volia tractar amb l'Emperador eren eminentment polítics? Qui era En Frederic de Portugal? A més a més dels títols eclesiàstics és important retenir que va ser virrei del Principat de Catalunya, des del 1525 fins al 1539 [35], en què va finir. Va jurar el càrrec a Lleida el diumenge 2 de juliol del 1525. El Dietari de la Generalitat de Catalunya ens ho descriu així: «En aquest dia arribà en Leyda lo molt il·lustre i reveren[díssimo] senyor don Federich de Portugal, bisbe de Cigüença, novament proveït del offici de loctinent general per la cesàrea y real magestat en lo present Principat de Cathalunya e comtats de Rosselló e Cerdanya. E lo matex dia jurà en la dita ciutat de Leyda»[36]. El dia 22 entrava a Barcelona i «fon-li fet gran reçeblement. E vingué a descavalcar en lo palau del bisbe de Barchinona, posada sua»[37]. El 6 d'agost rebia a la capital catalana el cardenal Salviati, legat vaticà que venia a la Cort carolina [38], i el 31 feia els honors a la duquessa d'Alençon[39], la germana del rei de França, recentment capturat per les tropes imperials. El 23 de març de l'any següent del 1526, el trobem a Barcelona, on, conjuntament amb altres diversos cavallers, surt a rebre al duc de Borbó, que tornava de la Cort per passar a Itàlia [40]. El tornem a veure a la ciutat comtal, ara ja al 1527, celebrant-hi les primeres vespres de la festa de Sant Jordi que, per bé que el Dietari anoti que van ser el 22 de març [41], s'havien d'haver celebrat el 22 d'abril (cosa que ens ajuda a entendre, de retruc, que el Dietari és una còpia posterior). I sabem que encara era a Barcelona el 27 de maig, perquè «arribaren dos correus de la cort del emperador y rey nostre senyor, amb letres de sa magestat, per al senyor loctinent general»[42], nova que el Dietari recull assenyaladament. Aquell mateix 18 d'agost va ser present a l'assentament de 10 galeres, efectuat, per ordre de l'Emperador, a les drassanes barcelonines[43]. I ja al 1528 sabem, per una carta del Cèsar als Consellers de Barcelona del 10 de gener, que aquests han de parlar i posar-se d'acord amb el bisbe de Sigüença i virrei del Principat per enviar municions «per al presidi i socors de Sardenya»[44]. I, així mateix, som assabentats que al 6 de febrer Fadric de Portugal fa públiques dues crides a Barcelona, una d'elles «de part de la cesàrea magestat notificant a tothom com los reys de França y de Anglaterra, ab llurs reys de armes, se són desexits de la dita cesàrea magestat y que és guerra entre ells»[45]. L'endemà, Carles torna a escriure als Consellers i els comunica que «per cartes del bisbe de Sigüença, el nostre virrei, hem sabut que teniu acordat de fer baluard i muralla a la marina d'aqueixa ciutat i que n'heu ja de començar la reparació»[46]. Una nova crida és publicada per manament seu aquell 17 de febrer, posant treves reials i generals per raó de la guerra[47]. El 22 i el 23 d'abril el tornem a veure celebrar la festa de sant Jordi [48] i, finalment, el 22 de maig surt de Barcelona cap a la vila de Montsó per assistir a les Corts Generals que hi acabava de convocar l'Emperador[49] i cap a les quals es dirigia, diligentment, també En Cortès. I hi va arribar. I en tenim un testimoni presencial i directe. Es tracta de l'ambaixador de l'infant Ferran a la cort imperial carolina, Martí de Salinas. Home que seguia la cort dia a dia i ciutat a ciutat, i feia de vincle entre els dos germans i llurs interessos militars i polítics, es trobava precisament en aquelles dates exactes a la Cort de Montsó, d'on informava puntualment al rei Ferran de tots els assumptes que considerava prou importants o de la seva incumbència directa. Doncs, bé: aquell 8 de juliol, des de Montsó, li escriu, entre d'altres matèries: «V[ostra] A[ltesa] m'ha manat que jo li envii tot el succés de les Índies, del qual tinc enviat el que fins aquí s'ha ofert. I ara és vingut Hernan Cortés a donar compte a S[a] M[ajestat] de les coses d'aquella terra i també per satisfer el que de la seva persona han dit. Jo l'avisaré de part de V[ostra] A[ltesa] i treballaré perquè em doni tota la raó de les coses d'allà, puix és el millor autor de qui es podrà haver»[50].

Hem vist, per tant, que En Cortès va arribar a Montsó aquell 1528, seguint la Cort, i hem vist també que l'autèntic mitjancer i el vincle efectiu i legítim entre la cort imperial i Barcelona, qui transmetia les ordres del Cèsar, vigilava la seva armada naval, anunciava que havia esclatat una guerra o feia públiques les treves corresponents; qui rep i acomiada personatges principals de la cort francesa o del Vaticà és sempre el virrei del Principat de Catalunya, que –cal recordar-ho– és alhora el bisbe de Sigüença, Frederic de Portugal. Llavors, per tal com era a Barcelona entre el desembre del 1527 i el maig del 1528, en què se'n va a Montsó a trobar-se amb l'Emperador i assistir a les Corts Generals, si En Cortès li va escriure a ell i li va enviar cartes i memorials per al monarca, com sembla deduir-se amb prou convicció del relat bernaldic, és que En Cortès es movia en terres catalanes i els seus referents a la Cúria reial també eren catalans. Per això escriu al virrei, perquè li faci de pont, i per això se'n va directe a les Corts de Montsó a negociar amb Carles els seus assumptes mexicans, les seves conquestes, els títols i guanys que en vol obtenir i preparar amb els màxims avantatges possibles el seu retorn al Nou Món. ¿Per què un «castellà» com En Cortès havia d'anar a Montsó, on se celebraven unes Corts Generals catalanes, a tractar temes d'estricta índole colonial «castellana», dels quals els catalans –com es creu erròniament– n'havien quedat jurídicament exclosos? Si com evidència En Luis Díez del Corral, «no existia cap diferència des del punt de vista jurídic-polític entre el regne de

València, el de Sicília i el de Nova Espanya [és a dir, Mèxic], ni entre els virreis respectius»[51], potser és que hauríem d'enfocar les coses des d'una perspectiva i des d'una filosofia política diametralment diferent: la catalana. Llavors entendríem per què la Nació Catalana s'organitza, tant a Espanya com a Itàlia, en regnes independents, regits per un virrei, un virregnat i una Audiència virregnal i per què a Mèxic passarà exactament el mateix. Si ho podem mirar des d'una nova perspectiva, amb serenor i obertura de mires, sense la càrrega mitològica que la historiografia espanyola ens ha inoculat durant aquests darrers segles, veurem que els antecedents del virregnat mexicà són a Catalunya.

I aleshores entendrem també automàticament que la implicació de Catalunya i dels catalans en tot allò que afectava la conquesta i colonització americana i, en aquest cas, específicament mexicana, fa que les Corts de Montsó siguin esborrades de múltiples relats i cròniques i situades a «Toledo», malgrat que els fets històrics ho desmenteixin de bat a bat i molt estentòriament.

En conseqüència, el fet que tants cronistes oficials «s'equivoquin» sempre en el mateix i precís punt, quan disposaven de documentació de primera mà, quan seguien la Cort o quan, en alguns casos, van presenciar ocularment allò que narraven, o van ser informats directament per d'altres que ho havien vist en persona, manifesta cridanerament que l'error no és involuntari, ans prové d'unes instàncies superiors, que l'introduïen mimèticament i precisa, a rellotge passat, allà on calgués. I així ho ha detectat també En Carles Camp, per qui, «després de la conquesta de Mèxic, Cortès va tornar "a Espanya", a finals del 1528, per negociar amb el rei Carles I l'organització política dels nous territoris acabats d'incorporar a la Corona. La trobada s'hauria produït entre juny i juliol d'aquell any. El cronista d'Índies Fray Prudencio de Sandoval, home pertanyent a la cort reial, Francisco López de Gómara, secretari i confessor de Ferran Cortès, Bernal Díaz del Castillo, soldat destacat de la conquesta de Mèxic, i que coneixia personalment Cortès, coincideixen tots tres a dir que Cortès va anar a Toledo perquè allí hi havia la Cort.

»Aquí notem la sistemàtica intervenció dels censors ja que està totalment i absoluta contrastat que la cort era a Montsó, puix s'hi celebraren Corts en aquells temps. El rei havia deixat Toledo el 12 de febrer i, després de passar per diferents llocs de Castella i Aragó va arribar a Fraga, el 22 d'abril de 1529. L'1 de maig ja era a Barcelona, d'on no es va moure ?tret d'algunes estades a Molins de Rei? fins al 28 de juliol, que va embarcar cap a Itàlia. Així ho recull, Vicente de Cadenas y Vicent al seu llibre, *Diario del Emperador Carlos V (Itinerarios, permanencias, despacho y efemérides relevantes de su vida)*. El fet que l'autor fos falangista, elimina tota sospita de manipulació catalanista sobre aquestes dades»[52].

Si bé al començament es podria pensar –com sovint se m'ha recriminat i En Camp denuncia obertament– que érem davant de simples conjectures del catalanisme polític, agafades pels cabells a fi de reivindicar una història que hauríem volgut tenir, però que no era nostra, al cap d'uns anys han anat apareixent punts de vista semblants o idèntics. I alguns d'ells postulats per historiadors cent per cent espanyols. Així ho ha intuït l'Amanda López de Meneses, que ha confrontat les cròniques cortèsiques amb la documentació oficial de les Corts de Castella, i que ha desmentit la dada de la trobada d'En Cortès i l'Emperador a Toledo. Per ella, doncs, des que ho va escriure En Gomara, al segle XVI, «es ve repetint que la primera entrevista del conqueridor de Nova Espanya amb el rei de les Índies, illes i terra ferma de la mar Oceana tingué lloc a Toledo, que, certament, amb el seu alcàsser, hagués constituït un escenari magnífic de l'esdeveniment; però la veritat és que Carles d'Àustria havia deixat aquesta ciutat el 12 de febrer del 1526»[53].

Per tant, si la Cort havia deixat Toledo a principis del 1526 i al 1528 era a Montsó, al 1529 tampoc no podia romandre a la ciutat castellana, perquè és de tothom conegut que, en acabar-se l'assemblea de Montsó, la Cort es va desplaçar cap a Saragossa, on es va prorrogar tan sols per als aragonesos[54], i d'aquí vers Catalunya, on l'Emperador les havia novament convocat a Barcelona [55]. Per En Jon Arrieta, «els territoris aragonesos foren al 1529 amfitrions destacats del monarca, a qui tingueren ocasió de plantejar els assumptes que consideraven més preocupants a les Corts respectives», raó per la qual l'aparell administratiu regi, «novament, es trobava concentrat a Barcelona disposat a cobrir una nova etapa en la dimensió imperial»[56]. I, de conformitat amb la María del Carmen Mazarío, que segueix molt de prop els llocs on es troba l'Emperadriu Isabel i, per consegüent, on hi ha també el seu marit i la Cort, en acabar-se les Corts de «Madrid» del 1528, ens confirma que, volent l'Emperador reunir-les als seus regnes d'Aragó, partí de Madrid, amb prou feines acabades les d'aquesta vila. Foren reunides a Montsó al mes de juny, on l'Emperador mateix exposà la seva política internacional»[57].

Sent això obvi i universalment sabut, ara trobem un altre paràgraf que explicita que la radicació de les Corts a «Toledo» aquell any de 1528 no pot respondre a cap badada, sinó a una línia censora concreta i definida: castellanitzar l'entorn imperial i situar a Castella unes corts i uns personatges que es trobaven a la Nació Catalana, entre València, Barcelona i Montsó.

La castellanització als llibres i textos oficials de les corts catalanes que comento, si bé ja no traslladant-les a «Toledo», ans ara a «Madrid», es pot veure també amb tota nitidesa al Compendio Historial de l'Estevan de Garibay, car aquest autor especifica que l'Emperador era a «la vila de Madrid, on hi havia la Cort de Castella»[58]. És aquí on passa ara tota l'acció del Cèsar i no pas a València, Montsó i Barcelona, com sabem per d'altres fonts. I, com si no haguessin existit mai les Corts de Barcelona del 1529, En Garibay relata:

«Ordenades les coses d'Espanya, l'Emperador, desitjant, a exemple dels Cèsars Germànics, els seus predecessors, rebre de mà del Papa Climent l'última corona Imperial, i assentar les coses d'Itàlia i Alemanya amb vista personal, passà per mar a Itàlia a l'any de mil cinc-cents vint-i-nou»[59]. I el mateix farà En Juan de Mariana al seu Sumario, on totes les resolucions i tractats de les Corts de València, Montsó, Saragossa i Barcelona són preses a Madrid[60], on hi havia «els Estats del Regne»[61]. I així, pel que fa al tractat de les illes Maluques, que, com és universalment conegut, va ser signat a Saragossa, al 22 d'abril del 1529[62], raó per la qual és conegut per la historiografia com a «Tractat de Saragossa», escriu sense cap escrúpol que, a fi de concloure'n l'acord, «semblà el millor camí que el Rei de Portugal prestés a l'Emperador tres-cents cinquanta mil ducats, amb tal que, fins que aquells diners no fossin pagats, els Castellans desistissin del tracte i pretensió d'aquelles illes»[63]. I semblantment s'esdevé a La Carolea d'En Juan Ochoa, on el tractat de Saragossa, «fou fet contra la voluntat de molts de Castella, amb qui sa Majestat ho consultà»[64]. No hi fa res que, fins i tot, sapiguem que, oficialment, Carles va entrar a Aragó al 17 de març d'aquell 1529[65]; que, segons En Martí de Salinas, ambaixador del seu germà a la Cort cesària, va marxar de Saragossa el 19 d'abril[66], i que ja no sortiria dels estats catalans fins al 31 de juliol, que salparia de Palamós, amb l'armada imperial cap a Roma[67]. No hi fa re que aquesta estada a Saragossa sigui actualment reconeguda com a certa i indubitable. Alguns cronistes, nogensmenys, la continuen esborrant. Amb la qual cosa tornem a veure que a les Corts aragoneses de Saragossa no hi havia aragonesos i els acords tan sols els prenien els «castellans». Amb mitja pàgina d'En Mariana, mitja d'En Garibay i mitja de l'Ochoa s'esborra tota la presència de la Cort i de l'Emperador als diversos estats de la Nació Catalana, s'esborren les Corts Generals catalanes i els acords internacionals dels catalans i se situen els fets a Castella, ja protagonitzats únicament per castellans, com si fos la cosa més natural del món.

Des d'aquesta mateixa òptica de la manipulació i desubicació de personatges i fets, vull, doncs, oferir ara uns mots del cronista Oviedo, que, a les seves Batallas y Quinquagenas, fa dir a un dels seus personatges: «Vull preguntar-vos qui era En Lluís Carroç per la seva genealogia, i quina renda i quins vassalls tenia, i quines són les seves armes. I, encara, si no m'enganyo, em sembla que després que la reina d'Aragó enviduà (madama Germana), jo el vegí, essent ell ja vell, que n'era majordom major, a Toledo, l'any de 1529, havent ja la reina enviduat per segona vegada, mort el marquès de Brandenburg»[68].

És a dir, que si –com asseguren els entesos– no hi va haver Corts a Toledo ni al 1528, ni al 1529, perquè l'Emperador era a València i a Montsó, i, més endavant, a Saragossa i Barcelona, és que «Toledo» torna a substituir el nom d'una ciutat catalana. En aquest cas concret, l'Oviedo ens assegura que va veure En Carroç al costat de la reina Germana. L'un i l'altre eren a València en aquella data precisa, mentre l'Emperador i el duc de Calàbria eren a Barcelona celebrant Corts[69]. Per això mateix, veiem En Carroç a la capital del Túria, el 12 de març del 1529, signant-hi un document, en tant que Batlle General, juntament amb el seu assessor Jeroni Centelles i de l'advocat fiscal i patrimonial Francesc Ros[70]. Per tant, puc afirmar, sense gaire temença a equivocar-me, que «Toledo», en aquest cas precís i concret, suplanta novament «València».

Jordi Bilbeny

Notes bibliogràfiques:

[1] BARTOLOMÉ DE LAS CASAS, Historia de las Indias; edició d'Agustín Millares Carlo, Fondo de Cultura Económica, S.A.; 2a reimpressió, Mèxic, D.F., 1986, vol. III, p. 410.

[2] ANTONIO DE SOLÍS, Historia de la Conquista de Méjico; Colección Austral-699, Espasa-Calpe, S.A.; Buenos Aires, 1947.

[3] IUAN ANTONIO DE VERA Y ZUÑIGA, Epitome de la Vida, y Hechos del Invicto Emperador Carlos V; Iuan Bautista Marçal, València, 1625.

[4] ALONSO DE SANTA CRUZ, Crónica del Emperador Carlos V; publicada per Ricardo Beltrán y Rózpide i Antonio Blázquez y Delgado-Aguilera, Imprenta del Patronato de Huérfanos de Intendencia é Intervención Militares, Madrid, 1920, tom I, p. 468.

[5] BERNAL DÍAZ DEL CASTILLO, Historia Verdadera de la Conquista de Nueva España; introducció i notes de Luis Sáinz de Medrano, Clásicos Universales Planeta-210, Editorial Planeta, S.A.; Barcelona, 1992, cap. CXCV, p. 810.

[6] Ídem, p. 811.

[7] Ídem, p. 813.

[8] DEMETRIO RAMOS, Hernán Cortés. Mentalidad y propósitos; Ediciones Rialp, S.A.; Madrid, 1992, p. 239.

[9] Ídem.

[10] Ídem.

[11] Ídem, p. 242.

[12] Ídem, p. 241.

[13] Ídem, p. 239.

[14] Ídem.

[15] Ídem.

[16] Ídem, p. 240.

[17] PRUDENCIO DE SANDOVAL, Historia de la Vida y Hechos del Emperador Carlos V, Máximo, fortísimo, Rey Católico de España y de las Indias, Islas y Tierra Firme del Mar Oceano; edició i estudi preliminar de Carlos Seco Serrano, Biblioteca de Autores Españoles-80, Madrid, 1955, vol. I, p. 303.

[18] FRANCISCO LOPEZ DE GOMARA, Historia de Mexico, con el Descubrimiento de la nueva España, conquistada por el muy illustre y valeroso Principe don Fernando Cortes; a casa de Iuan Steelsio, Anvers, 1554, foli 283 [vers].

[19] JOSÉ IGNACIO FORTEA PÉREZ, «Las Cortes de Castilla en los primeros años del reinado de Carlos V, 1518-1536», De la unión de coronas al Imperio de Carlos V; edició coordinada per Ernest Belenguer Cebrià, Sociedad Estatal para la Conmemoración de los Centenarios de Felipe II y Carlos V, Madrid, 2001, volum I, p. 411-412, nota 2.

[20] B. DÍAZ DEL CASTILLO, ob. cit., p. 807.

[21] Ídem.

[22] Ídem, 808.

[23] Ídem, cap. CXCV, p. 806.

[24] Cf. CÁNDIDO ANIZ IRIARTE i JOSÉ MARÍA HERNÁNDEZ, Santo Domingo, Canónigo de Osma. Presencia dominicana en la Diócesis de Osma; Editorial San Esteban, Salamanca, 1997, p. 157.

[25] Ídem, p. 159.

[26] Vg. FRANCES GARDINER DAVENPORT, European Treaties bearing on the History of the United States and its Dependencies to 1648; The Lawbook Exchange, Ltd.; Clark (Nova Jersey), 2004, doc. 14, p. 132.

[27] Ídem, doc. 15, p. 149.

[28] Ídem, doc. 16, p. 172.

[29] F. LOPEZ DE GOMARA, ob. cit., foli 282 [vers].

[30] Cf CARLOS BALTÉS, Misterio y esplendor de Sigüenza; Editorial Visión Libros, Madrid, 2011, p. 86.

[31] Cf. MIGUEL ÁNGEL OCHOA BRUN, «La Diplomacia y el Descubrimiento de América», Colón en el mundo que le tocó vivir; coordinat per Guillermo Céspedes del Castillo, Real Academia de la Historia, Madrid, 2007, p. 90, nota 41.

[32] Cf. JOSÉ SOLÍS DE LOS SANTOS, «El Humanismo en Sevilla en la época de Diego López de Cortegana», La Metamorfosis de un Inquisidor: el humanista Diego López de Cortegana (1455-1524); editat per Francisco J. Escobar Borrego, Samuel Díez Rebozo i Luis Rivero García; Servicio de Publicaciones de la Universidad de Huelva, Huelva, 2012, p. 40.

[33] B. DÍAZ DEL CASTILLO, ob. cit., p. 807.

[34] Vg. «Anexo: Obispos de Sigüenza»,
https://es.wikipedia.org/wiki/Anexo:Obispos_de_Sig%C3%BCenza#Siglo_XVI.

[35] Cf. «Lloctinents del Principat de Catalunya»; Gran Enciclopèdia Catalana, Enciclopèdia Catalana, S.A.; Barcelona, 1973, vol. 4, p. 735.

[36] Cf. Dietaris de la Generalitat de Catalunya; obra dirigida per Josep M. Sans i Travé, Generalitat de Catalunya, Barcelona, 1994, vol. I (anys 1411 a 1539), p. 374.

[37] Ídem.

[38] Ídem, p. 375.

[39] Ídem, p. 375-376.

[40] Ídem, p. 378.

[41] Ídem, p. 383.

[42] Ídem, p. 384.

[43] Ídem, p.387.

[44] Cf. PEDRO VOLTES BOU, Cartas del Emperador Carlos I a la Ciudad de Barcelona; Universidad de Barcelona – Facultad de Filosofía y Letras, Barcelona, 1958, doc. 80, p. 90.

[45] Cf. Dietaris de la Generalitat de Catalunya; ob. cit., vol. I, p. 391.

[46] Cf. P. VOLTES BOU, ob. cit., doc. 83, p. 91.

[47] Cf. Dietaris de la Generalitat de Catalunya; ob. cit., vol. I, p. 391.

[48] Ídem, p. 392.

[49] Ídem, p. 393.

[50] Cf. ANTONIO RODRÍGUEZ VILLA, El Emperador Carlos V y su Corte según las Cartas de Don Martín de Salinas, Embajador del Infante Don Fernando (1522-1539); Establecimiento Tipográfico de Fortanet, Madrid, 1903, letra 171, p. 410.

[51] Cf. JUAN ANTONIO GONZÁLEZ MÁRQUEZ, Europa y España en el Pensamiento de Luis Díez del Corral; Arias Montano-112, Servicio de Publicaciones. Universidad de Huelva, Huelva, 2013, p. 331.

[52] CARLES CAMP, «Ferran Cortès a Barcelona», web de la Fundació d'Estudis Històrics de Catalunya, 4 de juny del 2010; <http://www.histocat.cat/index.html?msgOrigen=6&CODART=ART00916&PatronBusquedaDescripcio=hernan+cort%E9s>.

[53] AMADA LÓPEZ DE MENESES, «El primer regreso de Hernán Cortés a España»; Revista de Indias, núm. 55-56, any XIV, gener-juny 1954, p. 69.

[54] Vg. ENRIQUE SOLANO CAMÓN, «Las Cortes de Aragón: de Fernando el Católico a Carlos V (1490-1530)», De la unión de coronas al Imperio de Carlos V; ob. cit., p. 407- 408.

[55] Vg. ÁNGEL CASALS MARTÍNEZ, «Las Cortes de Carlos I», De la unión de coronas al Imperio de Carlos V; ob. cit., 349-350.

[56] JON ARRIETA ALBERDI, El Consejo Supremo de la Corona de Aragón (1494-1707); Institución «Fernando el Católico», Saragossa, 1994, p. 106.

[57] MARÍA DEL CARMEN MAZARÍO COLETO, «Introducción», Isabel de Portugal. Emperatriz y Reina de España; Consejo Superior de Investigaciones Científicas, Madrid, 1951, p. 60.

[58] ESTEVAN DE GARIBAY Y ÇAMALLOA, Compendio Historial de las Chronicas y Universal Historia de Todos los Reynos de España, donde se escriven las vidas de los Reyes de Navarra; Sebastian de Cormellas, Barcelona, 1628, Tom Tercer, foli 543.

[59] Ídem.

[60] IUAN DE MARIANA, Sumario de lo que Acontecio los Años Adelante; Iuan de la Cuesta, Madrid, 1617, folis 731-732.

[61] Ídem, foli 731.

[62] Cf. P. MARIÑO i M. MORÁN, «Asiento, capitulación y contrato entre los Reyes de España y Portugal sobre la propiedad y posesión de las Molucas. Zaragoza, 22 abril 1529», Tratados Internacionales de España. Período de la preponderancia española; dirigit per Antonio Truyol y Serra, Carlos. Consejo Superior de Investigaciones Científicas, Madrid, 1978, «Carlos V. I. Tratados con Portugal», document 25, p. 280-305.

[63] I. DE MARIANA, ob. cit., p. 731.

[64] JUAN OCHOA DE LA SALDE, Primera Parte de la Carolea. Inchiridion, que trata de la Vida y Hechos del Invictissimo Emperador Don Carlos Quinto de este Nombre y de muy notables cosas en ella sucedidas hasta el Año de 1555; Marcos Borges, Antonio Ribero e Anton Alvarez, Impressores; Lisboa, M.D.LXXXV, foli 172 [recte].

[65] Cf. VICENTE DE CADENAS Y VICENT, Diario del Emperador Carlos V. Itinerarios, permanencias, despachos, sucesos y efemérides relevantes de su vida; Hidalguía, Madrid, 1992, p. 200.

[66] Cf. A. RODRÍGUEZ VILLA, ob. cit., lletra 179, p. 431.

[67] V. DE CADENAS Y VICENT, ob. cit., p. 203.

[68] GONZALO FERNÁNDEZ DE OVIEDO, Batallas y Quinquagenas; transcripció de José Amador de los Ríos y Padilla i pròleg i edició de Juan Pérez de Tudela y Bueso, Real Academia de la Historia, Madrid, 2000, tom II, «Don Luis Carroz», Batalla I, Quinquagena II, Diàleg XLIV, p. 151.

[69] Cf. JUAN FRANCISCO PARDO MOLERO, La defensa del Imperio. Carlos V, Valencia y el Mediterráneo; Sociedad Estatal para la Conmemoración de los Centenarios de Felipe II y Carlos V, Madrid, 2001, p. 246

[70] Vg. VICENTE BRANCHÁT, Tratado de los Derechos y Regalías que corresponden al Real Patrimonio en el Reyno de Valencia y de la Jurisdiccion del Intendente como Subrogado en lugar del Antiguo Bayle General; Imprenta de Joseph y Tomas de Orga, València, MDCCLXXXVI, p. 438-439.